

Ներ աւետող մարգարէ... Մարդիկ, որոնք
անընդունակ են ականջ զնել և նկատել
ժողովրդի բերանում մշակվող լեզուի փո-
փոխութիւնները, մարդիկ, որոնք իրանց
գրուածքներում ստրուկ են մնում հին,
պրաբալ՝ լեզուի մեռած ձևերին, մարդիկ,
որոնք չնորդ չունեն հասարակ քերականա-
կան կանօնաւորութիւն պահպանել իրանց
գրածների և թարգմանութեան մէջ, այդ-
պիսի մարդիկ, ասում ենք, դուքս են գա-
լիս իբրև նոր կանօններ, նոր ձևեր,
նոր քերականութիւն ստեղծողներ, մացնե-
լով լեզուի մէջ կատարեալ անարխիա, և
անսամօթութեան հասած թեթև վերաբեր-
մունք՝ դեպի նոյն այդ լեզուի արդէն որոշ
կանօնները: Ու ականջ ունի լսելու՝ կը լսի:

Սիթէ մենք իրաւունք չունենք պահան-
ջելու, որ ամբողջ քառորդ դար անցնելուց
յետոյ, մեր գլուխերը և թարգմանիչները,
—որոնց մեծամասնութեանը՝ դասարանա-
կան ձեռով կարելի է շնորհած մի փոքր
աւելի բարեխիղձ լինեին, մի փոքր պատկա-
ռանք ունենային, և վերջ տային այն տղա-
յական խաղերին, որ կատարում են հայոց
անտէր լեզուի պլախին, սոխակելով ամբողջ
քառորդ դար կրկնել նոյն նախադասութիւ-
նը, թէ ուշեզուն անմշակ է», և կամ
”թարգմանութիւնը լի է սխալ դարձուած-
ներով”: Ճամանակ է, կարծում ենք, վերջ
տալ այդ լեզուական հարստահարութեան:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ ԴՐԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Հարկաւոր ենք համարում առաջ բերել այն
կարծիքները, որ արտայայտում են ուսուց նշա-
նաւոր գրադարձները և իրաւագէտները Ֆրանսիայի և
Ռուսաստանի մէջ գրական դաշնակցութիւնն կա-
պելու առիթով:

Յայտնի պլոֆեսօր Եանժեռլ ընդունելով որ արդարեւ, գրական դաշնակցութիւնը կարող է օգ-

սաւէտ լինել հողբանակների և զրոյների համար,
ուրեմն մի սահմանափակ դասակարգի համար,
գտնում է, սակայն, որ նա միանդամայն վնասա-
կար կը լինի Ռուսաստանի ընդհանուր քաղաքա-
կրթական գործի համար։ Ուսւ զրոյների մի
փոքր խմբի շահերը, ասում է պրօֆէսորը, չը
պէտք է գերադասել ուսւ ապօփի լուսառութեան
շահերից, որովհետեւ զրական դաշնակցութիւն
կապելու դէաբրում այլ ևս ոչ ոք, առաջվաց պէտ,
չէ կարող թարգմանութիւններ անել և արտա-
սահմանեան հանձարի հաղարաւոր արտադրու-
թիւնները կարող են մուտք չը գործել Ռուսաս-
տան։

Ելաւագէտ Սպասօվիչ Հնդունամ է սկզբուն-
միա

ով գրական դաշնակցութիւնը, քայլ գտնում է,
ո զեռ վաղաժամ է օտար պետութիւնների հետ
բական դաշնակցութիւն կապելը, քանի որ զեռ
ուսասանի մէջ կարգաւորված չէ հեղինակի
ուսումնակների պաշտպանութեան գործը. այդ
ամսակում է առ աջ ին քայլն անելուց առաջ
ո կը որդ քայլն անել: Բացի ուսուց գրակա-
ռթիւնից, Ուսուսասանում կան գրականու-
նմներ և շատ ուրիշ լեզուներով. առաջ պէտք
պաշտպանել լեզաց և ուրիշ աղքերի հեղինակ-
ութիւնները այն ուսու հաստարակիչների ձրի
հասդործութիւնից, որոնք հաստարակում են
գ հեղինակների արտադրութիւնները թարգմա-
ռթիւններ, առանց ոչինչ վճարելու և յասոյ մի-
ն հոգ առնել արտասահմանի հեղինակների
ների մասին:

Մի այլ գրող այն կարծիքն է յայտնում, որ ոչ
անսպաս, ոչ եւ ֆրանսիական գիտնականները
բրոդները են masse ոչ մի շահ չունեն ֆրան-
սիք և Ռուսաստանի մէջ գրական գաղտնակցու-
թն կապելուց, այդ գաղտնակցութիւնը հարկա-
է միայն մի քանի բորբոքակրողներին, ո-
քա չեն բառականանում իրանց այժմեան ահա-
եկամուտներով և կամնենում են աւելի մեծ
մարմներ ձևոք զցել օգտատ քաղելով «ֆրան-
սիան համակառութիւնից»։ Ֆրանսիական խո-
գրոդները ինչպէս կմիշ Զօլան և արիշներու
նց գրվածները ամենից շատ են թարգման-
մ Ռուսաստանում, տարակոյս չը կայ, որ
իրի վրա նաևում են իսամբ աշխատ

աշխն եկեղեցու մօտ: Լատին պատկերները
ուստ զործեցին այդ եկեղեցին՝ օտարազգի կա-
ռութիվների հոգեորդ պէտքերը հոգալու համար,
նաև որ իրանց համար կը չինից մի ուրիշ
կեղեցի. բայց երբ 1877 թւին առարտվեց կու-
նայի կաթոլիկ եկեղեցին՝ լատին պատկերները,
անք բարոն էլ ծագումով հայեր էին, փոխա-
կ թողնելու հայ-կաթոլիկների եկեղեցին և
ալու իրանց եկեղեցին՝ խորամանկութեամբ
ու այցին այդ եկեղեցուց հայ-կաթոլիկների հոգեորա-
ններին, գալքարեցրին հայերէն ժամասացո-
ւնը և գալքացից արտաքսեցին հայերէն գալքա-
ւոթիւնը: Իրանց ստելի ապահովելու համար՝
անք հայ-կաթոլիկներից բաժանեցին մի խումբ
նրանց վրացի կաթոլիկներ՝ անուանեցին: Ժա-
պառաթիւնը միավեհ կառավագ մասերէն մէս-
տիւ

սացութիւնը պատեցին կատարել վրացերէն լեզ-
վ իրանց հաւատգների համար վրացերէն լեզ-
վ աղօթագրքեր տպագրեցին։ Բանդ այնտեղ
առաւ, որ Կրտսէք եկեղեցու թէ ներսի և թէ
սի ձեր փոխեցին, բեմից վերցրին Գրիգոր
Առաւորչի պատկերը, ջնջեցին հայերէն արձա-
գութիւնները և Կրտսաւել մացրին լսութիւն-
եւ և վրացերէն արձանագրութիւններ և բեմի
այնպէս փոխեցին, որ հայ-կաթոլիկ քահա-
յին անհնարին վնի պատարագ անել։
Եթիվլսի հայ-կաթոլիկները, դրկված լինելով
այս հոգևոր հովիւններից, երկար տարիներ բա-
ռում էին թէ հոգևոր և թէ մարմնաւոր իշխա-
թիւնն և վերջապէս իրանց զատը վաստակե-

այ կաթօլիկների բոհնած դիվքը, որտեսք երկիւղ
ուելավ, որ Թիֆլիսում հայ-կաթօլիկ ատեան
աստատելու Ախացիսայի հոգեուր ատեանը կո-
նչացվի՝ բոլորութիւն ձայն չեն բարձրացնում յօ-
ւուր Թիֆլիսի հայ-կաթօլիկների:

Ա Ա Տ Ե Ն Ա Գ Բ Ո Ւ Ի Թ Ի Ւ

ԿԱՐԱԳԻՐ ՇԱՄԱԽԻՈՅ ԹԵՍԻԱ—ՄԵՐՈՊ ազգեպիտու-
սոս Սմբատեանցի. Թիվլիս, 1897, գի՞նը 1 ը. 25 կ.
Մեսրոպ արքևպիտիկոսուր հրաշքներ է գոր-
ամ. անցեալ տարի հրատարակեց «Գեղարքու-
» ամուսնով մի հաստափար հասուր. բայց ըն-
երցարձնելը դեռ չէին կշատացել այն բոլոր հր-
պարքներից, որոնցով լիքն է այդ զիրքը, և ահա
ս է համփում մի նոր մնած հասուր, բարձկացած
մեծադիր երևաններից, որոնց մէջ ամփոփված
հարճները կատարելապէս մոռացնել են տալիս
ցեալ տարվայ տուածները: Գրքի սկզբում
ված է հրատարակիչ կարապիտ աղա Լալա-
մանցի պատկերը. դրան հետեւում են երկու հատ
կերծներ—մէկը սոսանաւոր և միւսը—արձակ.
մնց մէջ հեղինակը իր բարերարին տալիս է
մահութիւն, որովհետեւ եթէ չը լինէր աղան,
որ աղզը ովէլ զիտէ, յաւիտեան զրկված կը
էր Մեսրոպ արքևպիտիկոսով զրական աննը-
ն մարգարիտներից: Եւ այնքան ուրախացած
եղինակը այդ համպամներից, որ ասում է իր

ամարակցիք թշ սրա և նրա տունը «վասառ» անունը՝ «յարգելի և սիրելի է ոչ միայն առ շամախեցիներին և բարուցիներին, այլ և որ հայերին»։ Արանից կարելի է խմանալ թէ ան վառ երեակայութիւն ունի հեղինակը և իր է կարաղ թխել իր արքասիրս զրչով։ Եթաւման չեն եղել աղերձները. զրբի մէջ ը կը դանէր Լալայեանցների տան պատմունց (?) և Լալայեանց «իշխանների» երկու ոկերները։ Ապահով եղէք, որ այդ պատմուն մէջ չէք գտնի մի բան, որ ցոյց տայ թէ անից ամեն մէկը չէ կարող այդպէս անմասալ։ Անմանացնելով իր բարերարին և նրա, գէս ասում են, եօթը պորած, հեղինակը չէ ացել և իրան։ Գրի վերջում՝ զրել է իր փոտու պատկերը և կցել է—ով սուրբ միամտուն—իր ծառայութեան ցուցակը կամ համալիքնակենսապրութիւնը։ Նա լաւ հասկացել իր ձեռքով անմանալը աւելի հեշտ է և որմելի. և անա պատրաստ են բարերարի ուրբ, որոնք այդ անազին երախալիքն էլ են և հայոց աղքին։ Հաճութեամբ խմացնաք այդ անութեան յուշարձանից, որ Մեսոպ արքեալուսի մինչև այժմ ձեռնապրել է 11 վարեւտ, 107 քահանաց, 12 սարկաւագ և 56 աստիճանաւոր դպիր։ Հաշվի շարունակութը, երեխ շուտով բախու կունենանք կարդալ

ը շատաջացրին։ Ժաղավուրդը անսարքել էր
ն հաշավիել էր նոր դրութեան հետ։ Նա տես-
էր որ ժամանակները փոխվեցին, բարձրից,
ների սննիքից, շարժում չէ սկավում։ իսկ
նշալիս եղաւ որ այնքան յամառ դիմադրու-
թց յետոյ Վարաբաղը յանկարծ քննեց ու հա-
յունութիւն տուեց, — դա մի համելուկ էր, որը
ոչ չը էլ փորձում լուծել։ Եւ մինչդեռ դուր-
սպակս հանդարտ էր ու անշնուկ, անա ինչ
անհետա Աւետարանոցի ապարանիքում։

համախաթունը զեռ արտասառնքը էր թափում
օ-Յուսէինի գասարկ մնացած սևնեւակում,
ուր հասաւ թէ թիւբքաց մի մնձ զօրաբա-
շ, զալիս զանձակից և աղբակի պիմում է
Աւետարանոց: Սարսափելի վշտի մէջ մէլի-
րին մի հաստ միխթարութիւն էր զանում—
պահել հանգուցեալի յիշասակը, որբու-
ր կասարել նրա վերջին կտակը: Անտանե-
իրականութիւնը սպի մէջ թաղված ամուս-
ամար, նա կը խեղգվէր, եթէ չը հասկանար
ըս պիտի շարունակէ մեռածի գործը: Միր-
ջապատղ սեերի մէջ գտել էր մի հաւասա,
երկրպագում էր մոլեւանողութեամբ. նա
ժ էր ընդունել որ գերեզմանը Մէլիք-Յու-
համար լոկ մի կայարան էր, ուր նա պի-
րագրանափիսլը. այդաեղից նա անցել է
խարճ, որ չատ մօտ է Վարսանդպայն, և ահա
շխարհից նայում է, դիսաւմ թէ ինչպէս
տարփում իր իրաւները: Աննա-խաթունը
տեսնում էր նրան, զգում էր որ նա եր-
ացն իսկ մի ժամ էլ աչքաթող չէ անում
ևը, իր երկիրը. տասի տանջում էր իրան
բողանայ ձգութեամբ կատարել նրա ա-
ըը. այդպէս միայն կարելի էր դրաւել թան-
մեռելի սիրտը և կտակը նրան այս տան
ահա չարագուշակ լուր—զալիս են թիւր-

Նիստու ու անողութ պէտք է լինել ապրեց
վլրդի հետ և ժողովրդի համար։
Քանի օրից յետոյ այդ կրտսելու, յանդուդն
ըլլ գնում էր գերեզման...
Առաջին հարուածն էր, որին խկոյն հետե-
րկլրդովը, նոյնակէս սարսափելին։ Սարը-Մուռ-
ա փաշան ապաստ չաճէց քաչեց։ Այլ ևս հար-
ր չէր Վարանակայի վերաբերմամբ հետեւել
աւոր բարեհաճութեան քաղաքականութեա-
րի նպաստակն էր ըստ դրդուել ամենալավանդ

նիմ: Փաշան իր մասների վրա համբում էր
ըգբան օգուտներ է տալիս այդ մանը: Ամե-
նեծը, ի հարկէ, այն էր որ Պարաբաղի
մէլիքութիւնների մերս պաշտպանողական
ն պատուից. Վարանական մի բաց զուռն
ուով կարելի էր հեշտ ներս մտնել և պառակ-
աժման-բաժման անել երկրի ոյժերը, զրկել
ի համբախմբվելու կարողութիւնից: Դուռը
էր և փաշան շտապեց ներս մտնել, քանի
որ ժամանակն էր: Վարանագոյսմ աւելացան
նեան զօրաբաժինները. Նրանք սկսեցին
որ ի
հաւաքել: Գիմապրութեան ոչ մի նշան չէր
մ: Բայց փաշան չըր հաւատում այդ հաս-
ութեան, զգուշութիւնը հարկադրում էր նր-
նիթազբել թէ պատրաստվում է մի ապա-
ռութիւն և միջոցներ ձևոք առնել զրա դէմ:
ին պայմանն էր մի երկամթէ ձևոք ուզար-
նաւող մի ձևոք, որ կարողանար ճեշել
և ամեն մի ապատամբական միաց: Այդ-
մի մարդ կար նրա բանակում և կոչվում
էլքյան-թէկ: Փաշան նրան յանձնեց Վա-
յի կառավարութիւնը: Թէկը մի զօրաբաժ-
ումն անցած մնձ համբէսով մտաւ Վա-
յ և բարկութիւն հասանաեց Աւետարա-
խովում, ողիկ Մէլիք-Յոսէինի տան դի-
գագի հետ:

կար ահապին դործ—թխրքաց լուծից բայց
սիւլու դործը: Ըստհարսումը սպասվում էր ժաղկաց
տարի: Խոչ վախճան կունենար նա—Աս-
ծ միայն զփտէր: Բայց վարանդան եթէ զլ
ղանար այդ դործի մէջ մնե գեր կատարել
ըստի յետ մնար իր հարևան երկրներից.
Եվլք-Յուսէինի հաստատ ցանկութիւնն էր:
Էր արեմն, ոյժ տալ նրան, և այդ պատ-
վ պէտք էր նրան կազել հարևան մէլիքու-
ների հետ: Հարաւի կողմից վարանդան ար-

ասպարագ էր Գիլակի հնա. Գիլակի մէլլիքի գաղ
իր Մէլլիք-Յուսէինսի, կինոն էր: Հիւստից թէ և
նորդան խաչնի սահմանակիցն էր. պէտք էր նից
հաստատել խաչնի մէլլիքի հնա: Եւ ահա հինգ
առավը պիտի լինէր Գայլանին, զառնալով զգին
ի հարս: Երկար ժամանակ Մէլլիք-Յուսէինը
ու կշռել էր այդ հանգամանքը և հասաւ
վրակացոթեան, որ իր հայրական սիրառ
անէի աստազայ բախտի գէմ որ և է յանցանք
ործում, ընդունելով որ խաչնցի երիտա-
ր կարող էր դառնալ իր տան փետան: Գա-
ն անկասկած արժանի էր աւելի լաւ փե-
րաց շատ խստապահանդ լինել այսպիսի
ամանքներում անկարելի էր. հարգաւոր էր
զանոլութիւն: Զէ որ Վարանդան իրա-
ւոնէր սպասելու, որ իր աղջիկը իր սե-
ն բախտից մի մասը զօնէ իր հայրենի-
ոյն:

իբր այդ բոլոր մաքերը յայտնց իր կուջը,
ցրեց, որ ինքը միայն այդքանն է կարո-
մ գտնել իր երկրի և իր տան երջանկու-
համար: Վերջը աւելացրեց.

աց ինչ որ էլ լինի, սովորեցրաւ ամենքին
ամանալ մեր օջախը: Ամեն ինչ Աստուծու-
թի է կատարվում. բայց Աստուծու կամքն
ին, որ չը պէտք է քննել չը պէտք է խեղճ
լաւ մանը վաս կիսանքից սիրուն է արդար:

Նիստու ու անողութ պէտք է լինել ապրեց
վլրդի հետ և ժողովրդի համար։
Քանի օրից յետոյ այդ կրտսելու, յանդուդն
ըլլ գնում էր գերեզման...
Առաջին հարուածն էր, որին խկոյն հետեւ-
րի լրտպը, նոյնպէս սարսափելին։ Սարը-Մուռ-
ա փաշման ապաստ չաճէց քաչեց։ Այլ ևս հար-
ր չէր Վարանակայի վերաբերմամբ հետեւել
աւոր բարեհաճութեան քաղաքականութեա-
րի նպաստակն էր ըստ դրդուել ամենալավանդ

նիմ: Փաշան իր մասների վրա համբում էր
ըգբան օգուտներ է տալիս այդ մանը: Ամե-
նեծը, ի հարկէ, այն էր որ Պարաբաղի
մէլիքութիւնների մերս պաշտպանողական
ն պատուից. Վարանական մի բաց զուռն
ուով կարելի էր հեշտ ներս մտնել և պառակ-
աժման-բաժման անել երկրի ոյժերը, զրկել
ի համբախմբվելու կարողութիւնից: Դուռը
էր և փաշան շտապեց ներս մտնել, քանի
որ ժամանակն էր: Վարանագոյսմ աւելացան
նեան զօրաբաժինները. Նրանք սկսեցին
որ ի
հաւաքել: Գիմապրութեան ոչ մի նշան չէր
մ: Բայց փաշան չըր հաւատում այդ հաս-
ութեան, զգուշութիւնը հարկադրում էր նր-
նիթազբել թէ պատրաստվում է մի ապա-
ռութիւն և միջոցներ ձևոք առնել զրա դէմ:
ին պայմանն էր մի երկամթէ ձևոք ուզար-
նաւող մի ձևոք, որ կարողանար ճեշել
և ամեն մի ապատամբական միաց: Այդ-
մի մարդ կար նրա բանակում և կոչվում
էլքյան-թէկ: Փաշան նրան յանձնեց Վա-
յի կառավարութիւնը: Թէկը մի զօրաբաժ-
ումն անցած մնձ համբէսով մտաւ Վա-
յ և բարկութիւն հասանաեց Աւետարա-
խովում, ողիկ Մէլիք-Յոսէինի տան դի-
գագի հետ:

ը շատաջացրին։ Ժաղավուրդը անսարքել էր
ն հաշավիել էր նոր դրութեան հետ։ Նա տես-
էր որ ժամանակները փոխվեցին, բարձրից,
ների սննիքից, շարժում չէ սկավում։ իսկ
նշալիս եղաւ որ այնքան յամառ դիմադրու-
թց յետոյ Վարաբաղը յանկարծ քննեց ու հա-
յունութիւն տուեց, — դա մի համելուկ էր, որը
ոչ չը էլ փորձում լուծել։ Եւ մինչդեռ դուր-
սպակս հանդարտ էր ու անշնուկ, անա ինչ
անհետա Աւետարանոցի ապարանիքում։

համախաթունը զեռ արտասառնքը էր թափում
օ-Յուսէինի գասարկ մնացած սևնեւակում,
ուր հասաւ թէ թիւբքաց մի մնձ զօրաբա-
շ, զալիս զանձակից և աղբակի պիմում է
Աւետարանոց: Սարսափելի վշտի մէջ մէլի-
րին մի հաստ միխթարութիւն էր զանում—
պահել հանգուցեալի յիշասակը, որբու-
ր կասարել նրա վերջին կտակը: Անտանե-
իրականութիւնը սպի մէջ թաղված ամուս-
ամար, նա կը խեղգվէր, եթէ չը հասկանար
ըս պիտի շարունակէ մեռածի գործը: Միր-
ջապատղ սեերի մէջ գտել էր մի հաւասա,
երկրպագում էր մոլեւանողութեամբ. նա
ժ էր ընդունել որ գերեզմանը Մէլիք-Յու-
համար լոկ մի կայարան էր, ուր նա պի-
րագրանափիսլը. այդաեղից նա անցել է
խարճ, որ չատ մօտ է Վարսանդպայն, և ահա
շխարհից նայում է, դիսաւմ թէ ինչպէս
տարփում իր իրաւները: Աննա-խաթունը
տեսնում էր նրան, զգում էր որ նա եր-
այն իսկ մի ժամ էլ աչքաթող չէ անում
ևը, իր երկիրը. տասի տանջում էր իրան
բողանայ ձգութեամբ կատարել նրա ա-
ըը. այդպէս միայն կարելի էր դրաւել թան-
մեռելի սիրտը և կտակը նրան այս տան

ջոց չը խնայեցին զլուխ բերել և երկրորդ ներկայացնամը, չը նայած ամեն մի քայլափոխութում հանդիպող արգելեներին: Ում չէ յացոնի թէ ինչ նեղութիւններով են զլուխ բերում գաւառական քաղաքներում ներկայացումները. քննոյց սեռուի բացակայութիւնը, տեէտ ծնողների արգելեները, հասարակաց փտած կարծիքը, բեմական անյարմարտութիւնները և պակասութիւնները, այս բոլորը չեն կարող չը վնասել թատրօնի գործին: Դա ցաւալի է, ի հարդի, բայց աւելի ցաւալի է, երբ գործին վնասում է փողոցային մամուլը: Ահա թէ ինչպէս: Այսաւելի սիրողները որոշել էին օգտվել ամառվայ ամիսներից, և տալ յօդուա բարեգործական ընկերութեան առնուալն երկրչուս ներկայացամբ, բայց չորսի փոխարէն երկուոր հաղիւ զլուխ բերվեց, որովհետեւ առաջին ներկայացումից յետոյ խեղկատակներից մէկը հրապարակ էր գուրս եկել թիֆլովի փողոցային մի թերթում, և «կրիտիկայի» հնիթարկել մի համեստ սիրողունու, իսկ միւսին էլ չողոքորթել առանց չափու սրանպանելու: Երկուն էլ իրանց վիրաւոր-գամ համարելով թէն միանդամայն արհամարհների արժանացրին լրատուն, բայց և այնպէս նոր անախտութիւններից հետու մնալու համար, մերժեցին երկրորդ անդամ մամնակցել: Միրողների պակասութեան պատճառով միւս երկու ներկայացումները չը կայացան, իսկ ընկերութիւնը վնասից նիւթապէս: Պէտք է այդ տեսակ խեղկատակակ «կրիտիկունները» հասկանան, որ այդ բանը գուցէ կարելի է մեծ քաղաքներում, ուր սիրողները հարիւրներով կարելի է գրանիւ գերասաններին անխնայ և անաչսա պէտք է քննապատել բայց յարձակվել գաւառական հազարդիւս սիրողների վրա, այդ առնուալն ունատութիւն է: Մեզ մնայք է միայն շամկալ, որ մեր սիրողները արհամարհնեն այդ տեսակ անդամութիւնը:

կապոսի կարգադրութեամբ, Ալէքսանդրօպօլից
տեղափոխվել է Թիֆլիս՝ մեր քաղաքի հայ-կաթո-
վիճարին իբրև մշտական հովիւ: Դա մի լուսա-
միտ մարդ է և իր պաշտօնի մէջ մէծ հուն հուանդ է
ցայց տալիս: Նու իր գեղեցիկ քարտներով ինչ
պէս մեղ հազարդում են, արդէն կարողացել է
մէծ համակրութիւն ձեռք բարել թիֆլիսի հայ-
կաթոլիկոների շրջանում: Բայց, ինչպէս և պէտք
էր սպասել, Կոստանդնուպոլիսը երկիր է աղբել թիֆ-
լիսի լատին պատեհներին, որոնք, ինչպէս ԱՄ-
սում ենք, արդէն սկսել են ինսորիդներ սարքե-
հայր Կահապետեանի դէմ:

«Մշակի» խմբագրութիւնը յայտնում է այն
բոլոր սննդանց, որոնք որ և է զործ ունեն Բար-
իկութական ընկերութեան խորհրդի, կամ խոր-
հրդի քարտուղարի հետ, զիմեն ընկերութեան
գրասենեակը և ոչ թէ «Մշակի» խմբագրասունը-
ընկերութեան գրասենեակը վարձված է հենց
այդ նապատակով, և գտնվում է Արդիւնիվայա-
փաղցում, տուն Ալիխանովի:

Հինդչարթի, մելառեմբերի 18-ին, Թիֆլիսի ար-
քունական նոր թատրօնում սկսվեցին օպերային
ներկայացումները, մեր քաղաքին լաւ յայտնի Վ-
Ֆօրկաստիի դեկավարութեամբ: Ըստ սպասարկա-
նին այդ օրը նմրկայացվեց Գլինվայրի «Հայու-
զա Պար» օպերան: Խարի մէջ, ի միջի այլոց
մասնակցում են Թիֆլիսի հասարակութեան ծա-
նօթ օրինորդ Պատայեան և երգիչ Պերես:

Առաջիկայ հոկտեմբեր ամսի երկրորդ կեսին
այն է 15-ից մինչև 31-ը, Թիֆլիսում տեղի կո-
նուայ այս գործական ցուցահանուն է այդ ս-
որուեղ քայլի զուա այգեգործական արդիւնքնե-
րից կարող են հանդէս բերել շերամապահու-
թեան, մեղուարութեան արդիւնքներ և բան-
ջարեղբներ: Յացահանուվեամ տեղերը պէտք
լինեն ձրի խակ վաճառված իրերից պէտք
վերցվի 10% այգեգործական ընկերութեան օգ-
տին: Արդիւնքները պէտք է ներկայացվեն հետե-
ւեալ չափով, գինին ոչ պակաս քան երեք մի-
ամսն մի տեսակից, թարմ մը գեր ոչ ոչ ոչ պակա-
քան հինգ հատ ամսն մի անսամբլց, չոր մի լո-
և բան ջարեղ ոչ ոչ պակաս քան մի փուն-
մեղը և մոռմ ոչ պակաս քան երեք փանա: չե-
րամի կունները ոչ պակաս քան կէս փուն-
միւս առարկաների քանակութիւնը պէտք է վին-
բաւարար փորձի համար, բացառութիւն կարո-
է վինել միայն հաղուազիւս ծառերի և պատշ-
ների համար: Խերի ուղարկելու և ցուցահանուվ-
եց յետ տանելու ծախար արդիւնասութիւնը վրա է
Արդիւնքների համար նշանակված են սույնայ-
պածաթեայ, բրոնզեայ մեղալներ և գովասանա-
կան թերթեր:

Մտադրութիւն կայ պետական բանկի բաժին
ներում ընդունել կին-ծառայուղներ:

Արդարութիւնը սովորում է հարազարակ հանու-
այն գանգառները, որ անում են զաղթականնե-
րը հայոց Բարեգործական ընկերութեան դէմ: Հա-
մարեա անգաղար կրինվում է այն փաստը, որ
ընկերութիւնը որ և է զաղթականի ինկիրը
այսօր-էգուց գցելով մի ամբողջ, երեխն երկո-
երեք շաբաթ լվացիւն չէ տալիս: Հիւանդ գար-
թականը պէտք է ութիւնն անգամ զնայ զայ-
մինչև կարողանայ նապատ ստանալ: Ճանապար-
հածախս ինսդիլ պանդուխար նոյն այսօր-էգուց
է լառմ: Դա առաջ է բերում, ի հարկէ, չա-
մագամ անախորժ խօսակցութիւն, բացարձա-
գժգուհութիւն:

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, ո-
վեակերպութիւն հիմնվում է մի ընկերութիւն
որը պէտք է հոգ քաշի փողոցային երեխաներ
մասնի, այսինքն այնպիսի երեխաների մասին
որոնք ամբողջ օրեր, առունց ճնշոնների հակու-
թեան, տանն են մնում և կամաց-կամաց «փա-
ղոցի երեխաներ» են գտնում: Ծնկերութիւնը
գիտաւորութիւն ունի մի յատուկ ցերեկիայ ո-
պաստան հիմնել, ուր կը հաւաքվեն երեխաները
գլխաւորապէս մայրաքաղաքի հեռու ծայրերից
որոնց կը արմեն տաք կերակուր, հագուստ, կը
շիներ և որոնց կը սուրբեցնեն գրել և կարգա-

«Պրա. Ենտունէ» լրագիրը հաղորդում է ո-
ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը յանձ-
նաբարեց մինիստրութեան ուսումնական կօմի-
տեաի այն բաժնին, որը զեկավարում է տեսի-
նիսական և պրոֆեսիոնալ կրթութեան վերաբ-
ընալ գործերը, եկող տարվայ համար մշակ-
նում բարձրագոյն մասնագիտական գործոցներ-
ծրագիրներ, որոնք այժմ գոյութիւն ունեցո-
ւած են ինչպիսի բարձրագոյն գործոցները կը

տարելապէս լցված լինելու պատճառով, անմասնի են մոռմ բարձրագոյն մասնագիտական կրթութիւն ստանալ ցանկացող անձանց մեջ մասնութեան համար:

«Сынъ Отечества» լրագիրը լուր է, որ կոլկատի կառավարչապետ իշխան Գօլցին «ծանր համարացել է»: Հասագում ենք յայսներ, որ Պետերբուրգի լրագրի այդ լուրը անհիմն է: Խշխան Գօլցին «ծանր հիւտնդ» չէ և այնքան առողջ է, որ այս օրերս պէտք է ձանապարհորդէ դէպի բաժտամի շրջանը և Երևանի նահանգը:

ԿԱՂՋՈՒԱՆԻՑ հաղորդում են «Խօօօ Օօօզ-քիայ» լրագրին, թէ կարսի վարչութիւնը բարուք համարելու «Մըէն» կոչված տեղում հիմնել ուսունիրի զիւդ, զիմել է բարձր իշխանութեան խնդրելով ուղարկելու մի մասնագիտ խնդենիր, որ պարզէր թէ կարելի է արդեօք գտնել նոր շխմուղ զիւդի համար բաւականաշատ ջուր:

Վերին-ԱԳՈՒԽՍԻՑ մեզ զբում են, «Այսուեղ մտածում են բարեգործական ընկերութեան ձիւդ բաց անելու մասին, ժաղովրդի մէջ երևում է բանական ցանկմատներուն աղերս կամարդ է ին, առաջ շատերը մասնակարդ է ին, առակաւն նարեկ նորահարս, երբ կանաչ կամսիր կողքին ներքեւ թողած զիրենքը մեկնած է ին իրենց նոր փեսաները:

Ա՛յ, սրտապատառ կը լինի տնինդիրը՝ անոնց դասնակսիծ գանգասաներուն առ ջեւ: Կնիկարմատի ամեն թախիծ, ու բոլոր մորմաքը խառնած է իրենց աղերսներուն մէջ: Կաղերանու վասն զի չեն զիտեր բողոքել վասն զի հանապետական պարկիշտութիւնը բերանակապ դրած է իրենց—շրմունք չը շարժել չը խօսիլ չը բողոքել ամուսնոյն գէմ—իր ամուսնական պարաւարութիւնները անտեսած ըլլալուն համար: Ո՛չ հայ շնավան կնիկներուն համար մեղք է զա: Իրենց ճակատագիրն է համակերպիլ դասնութիւններու և ծառայել սկեսրանց թոնիրին շուրջը, այն է իրենց վասնքը և օճախին մութ անկին է, ուր նուռք ու պասկի հրեշտակը կը դիտէ զիրենքը ու կը զրէ չարն ու բարին կնիկարմատին: Եթէ խորապէս քննենք անոնց ներքիննորկան վիճակը, մօտին տեսնենք անոնց զըրկութը կալառատին դասնութիւնները, պիտի սոսկանք, պարզընափնք: Կնոջական կնանք չէ այլ մարտիրոսութիւն:

Ամենէն քիչը չորս հինգ՝ մինչև տասը տարի՝ որ բոլորվան ստորական եղած է, և մեծ մասմար ալ 15—20 տարի դաստարարաւած են առանց նստիլ, սիրազ սպավ աչք արցունքով դարիս էրիկին ճամբին ճամբինները նայիր, ոչ ցորմկ, ոչ զիշեր հանգիստ ըլլալով, անքնն, անդաղրնն: Տարիներ, բաց որպան երիքը են անոր համար, որչափ հոգեհան: Ախտոր կը հալի, կեանքը կը մաչի, իր ծաղիկ ծոյը կը թումի, մէրը կը ծերանայ, գուարթութիւնը կը թու, հինգ, տան, տասնուշնիգ տարիններ կանցնին, ու չերեսը մարդը, անունը ու թութիւն անզամ չը կայ, լուսիկի կամ Ասողիկի էրկան:

Ի՞նչ եղան արդեօք:

Այս ատեն, որ զեղական ժամանակ խորանի առջև տէրսէրին ու կնքաւորին ներկայութեանը՝ ձեռք ձեռքի տաւած, ովաս ու խոստում կուտէին, —պահել, արիել խնամել չը կը պահել զիրարարութը, երբէք խեղճ նորհարսի մորքն կանցնէր թէ, շատ նեռու չէ՝ առայտասի քանի մը քաղցրիկ օրէրէն յետոյ՝ ալ չը պիտի տեսնէ նոր վիտային իրեն ու հովանիքը, և վիտապարհարար: Երբ ամենայն լինչ նահապետական էր հօրենական կամ օճախին մէջ, իրան որ սուրբ էին շնական ամուսնութիւնները: Սէկուղ կապէին, մէկ հոգի, մէկ սրտով, մի և նոյն մրտա առիքին տակը բլափինք թափէին, կը բեղմնաւորէին արտ ու անդաստան, կարգինաւորէր իրենց ամուսնութիւնը, մանրիկ ճեւրու երամենները թէ կուշտ, թէ զրկուկ կը թաւալէին իրենց չարջը, ուրախութեան ու վրտի հիտրաց մասնակցէին, և պահապան հրէշտակի

